

KRKONOŠSKÝ NÁRODNÍ PARK

Kouzlo Krkonoš

SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU

www.krnapp.cz

Ministerstvo životního prostředí

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Tento projekt je spolufinancován
Státním fondem životního prostředí ČR
na základě rozhodnutí ministra životního prostředí.
www.mzp.cz www.sfzp.cz

Krkonoše v datech

Rozloha: 639 km² (česká strana Krkonoš 454 km², polská strana Krkonoš 185 km²)

Výškové rozpětí: 400 až 1 603 m n.m.

Nejvyšší hora: Sněžka (1 603 m n.m.)

Klima: vlhké, chladné a silně proměnlivé, průměrná roční teplota + 6 až 0 °C, 800–1 600 mm srážek ročně, 150–300 cm sněhu, na hřebenech sníž leží až 180 dní v roce

Hlavní řeky: Labe, Bílé Labe, Úpa, Jizerka, Jizera, Mumlava, Kamienna, rzosówka, Podgórna, Łomnica a Jedlica

Nejznámější vodopády: Labský, Pančavský, Mumlavský, Úpský, Pudlavy, Szklarky, Wrzosówki, Podgórné, Kamieńczyku

Geologické složení: žula, rula, svory, fylity, kvacity

Vegetační stupně: submontánní (480–800 m n.m. – listnaté a smíšené horské lesy)
• montánní (800–1 200 m n.m. – smrkové lesy, horské louky) • spodní alpský (1 200–1 450 m n.m. – klečové porosty, rašelinistě, travnatá tundra a ledovcové kary)
• svrchní alpský (1 450–1 603 m n.m. – lišejníková tundra)

Hlavní dřeviny: borovice horská (kleč, kosodřevina), bříza bradavičnatá a bříza karpatská, buk lesní, jasan ztepilý, javor klen, jedle bělokorá, jeřáb ptačí, olše šedá, smrk ztepilý

Počet druhů kvetoucích (cévnatých) rostlin: přes 1 200

Nejznámější z nich: hořec tolitovitý, jeřáb sudetský, jestřábník alpský, koniklec alpský bílý, mochna zlatá, ostružiník moruška, prvosenka nejmenší, sasanka narcisokvětá, smilka tuhá, suchopýr pochvatý, violka sudetská, zvonek český, všivec krkonošský

Počet druhů obratlovců: přes 350 druhů, z toho 60 druhů pravidelně se vyskytujících savců, 278 druhů hnízdících nebo protahujících ptáků

Nejznámější z nich: srnčí a jelení zvěř, jezevec lesní, liška obecná, kuna lesní a skalní, prase divoké, linduška luční a horská, křivka obecná, tetřev obecný, káně lesní, konipas bílý a horský, slavík modráček tundrový, zmijs obecná, ještěrka živorodá, čolek horský, skokan hnědý

Nejvýznačnější jevy neživé přírody: ledovcové kary, trogy a morény, tory, mrazem třídněné půdy, kryoplanáčnické terasy, periglaciální sutě, sněhové a zemní laviny, vodopády, obří hrnce, rašelinistě

Národní parky: na české straně zřízen v roce 1963, na polské v roce 1959

Správa KRNAP: Dobrovského 3, 543 11 Vrchlabí, Česká republika

Správa KPN: ul. Chalubińskiego 23, 58–570 Jelenia Góra-Sobieszków, Polsko

Informační centra Správy KRNAP: Vrchlabí, Pec pod Sněžkou, Špindlerův Mlýn, Harrachov

Informační centra Správy KPN: Sobieszków, Szklarska Poręba, Karpacz, Domek Myśliwski

Roční návštěvnost Krkonoš: česká strana 3,8 milionů, polská 2,5 milionů

Síť turistických cest: česká strana 800 km letních a zimních značených cest, polská strana 230 km

Hřebeny a údolí

Krkonoše se táhnou v délce téměř 30 km ve směru severozápad – jihovýchod a tvoří přirozenou hranici mezi Českou republikou a Polskem. Ve vyšších polohách jsou zřetelné dva hlavní hřebety – Slezský nebo též pohraniční hřbet, po němž probíhá státní hranice s Polskem, a Český nebo též vnitřní hřbet. Mezi nimi se v okolí Luční a Labské boudy rozkládají dvě rozlehlé náhorní plošiny,

tzv. etchplény, se subarktickými rašeliništi, klečovými porosty a severskými smilkovými loukami. Jižním směrem vybíhá z obou hřbetů mnoho krkonošských rozsoch, mezi nimiž horské bystřiny vytvárovaly hluboká a úzká zalesněná údolí. Severní polská strana hor, budovaná převážně žulou, spadá příkrými a krátkými svahy ze Slezského hřbetu až do rozlehlé Jelenohorské kotliny.

Krkonošské povětrí

Krkonoše jsou hory vysoké, naše nejvyšší, navíc hodně studené, vlhké a větrné. Panuje tady nejdrsnější klima ze všech evropských středohor. Rozdíly mezi pohodou pod horami a vysoko na hřebenech tady snad zažil každý návštěvník. Kombinace nadmořské výšky, mlhy, nízké teploty a silného větru je hodně

nebezpečná v létě i v zimě. Chladnému klimatu se podřídila i horská příroda, která připomíná sever Evropy.

Respekt lidí před zdejší vysokohorskou přírodou je proto na místě. Podceňovat krkonošské povětrí se určitě nevyplácí. I v létě nás může v Krkonoších leccos zaskočit. Třeba hustá mlha. Ta zastírá hřebeny hor až 150 dní v roce. Tyčové značení podél cest je pak řešení v nouzi nejvyšší. Horalé ho tady využívají a udržují již nejméně 300 let.

Hory v zimě

Vynikající sněhové podmínky lákají do Krkonoš vyznavače nejružnějších zimních sportů a turistiky. Od konce listopadu do konce dubna Krkonoše pokrývá sněhová pokrývka, která nezřídka dosahuje až třímetrové výšky. Vysněžené pláně s roztodivnými tvary námrazou obalených stromů, sněhové čeřiny vymodelované prudkými vichry na svazích a hřebenech hor, ale i mocné převisy na hranách ledovcových karů, které zjara v podobě

sněhových lavin padají do údolí – to je kolorit šesti měsíců, kdy se nad krkonošskou přírodou ujmá vláda zima.

I v červnu se tady setkáme s nápadnými firnovými poli, mezi něž patří i Mapa republiky. Ta se pravidelně vytváří na jižním svahu Studniční hory a výška sněhu tam v některých letech přesahuje i 15 metrů. Za dobré viditelnosti je Mapa republiky patrná až ze 70 km vzdáleného Hradce Králové.

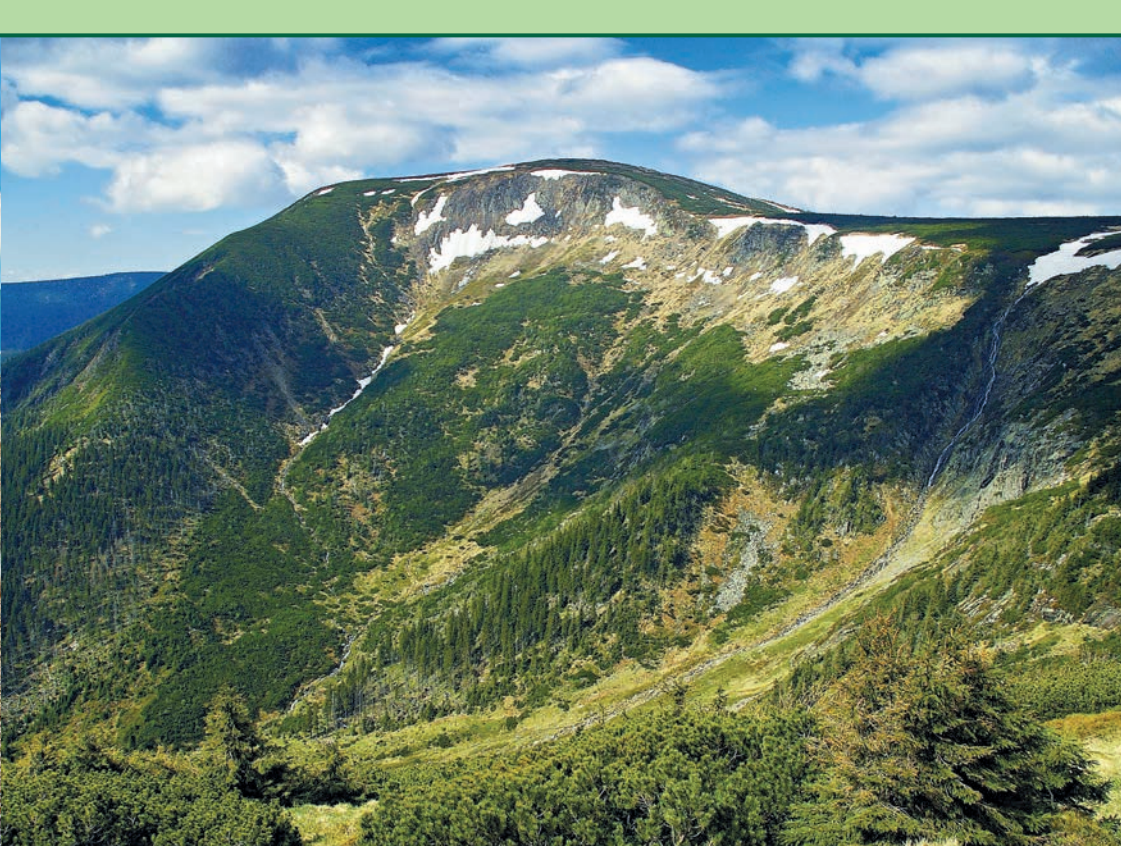

Na vrcholu Krkonoš

Z výšky 1603 metrů nad mořem se návštěvníkům nejvyšší krkonošské, ale i české hory za pěkného počasí nabízí neopakovatelné pohledy do hlubin Obřího dolu a daleké výhledy do českého a polského podhůří Krkonoš. Horské ledovce a bystřiny tady kdysi dávno vymodelovaly nápadný trojboký jehlan Sněžky, která svou bílou sněhovou čepicí odedávna přitahovala pozornost obyvatel okolních nížin. Horalé její vrchol pokořili teprve ve 13. století, později tady postavili kapli sv. Vavřince, turistické boudy i meteorologickou stanici. Vrchol nejvyšší hory Krkonoš s průměrnou roční

teplotou pouhých +0,2 °C patří k nejstudnějším a nejdrsnějším místům střední Evropy. Silný vítr, mlha a deštivé počasí, nezřídka i sníh uprostřed léta tady bývá obvyklým průvodcem turistů, kteří si pro výstup k vrcholu můžou vybrat z několika cest. Na protějších svazích Studniční hory se rozkládá tajuplná Krakonošova a Čertova zahrádka s pestrou horskou květenou, a budoucí naše kroky směřovat přes rozlehlou náhorní planinu ke vzdálené Luční boudě, na chvíli nás obklopí i unikátní svět Úpského rašeliniště, který nápadně připomíná krajinu na dalekém severu Evropy.

Ostrov Arktidy uprostřed Evropy

Kdo jednou zažil pořádnou fujavici u kapličky v Modrém sedle, jedno zda v zimě či v létě, pochopí, proč si Krkonoše vybraly již takový počet obětí, ač jsou to hory malé a nízké. Co dokáže návštěvníkům znepříjemnit výlet na hřebeny Krkonoš a třeba i ohrozit jejich životy, je však pro chladnomilné obyvatele z říše rostlin a živočichů zcela běžné. Příroda na hřebenech Krkonoš natolik připomíná tundru na dalekém severu, že nejvyšší české hory právem získaly přívlastek ostrov Arktidy uprostřed Evropy.

Hřebeny hor, kde panuje drsné mrazivé a větrné severské klima, pokrývá přes 180 dní v roce sníh a průměrné roční teploty se v Krkonoších nevyšplhají přes $+6\text{ }^{\circ}\text{C}$. Je to domov houževnatých keříčků, travin, mechů a mrazuvzdorných lišejníků, svět houpavých rašelinišť, kamenitých sutí a hluboko promrzajících půd, které mráz a led poskládal do roztodivných obrazců.

Po stopách dávných ledovců

Hluboké vody dvou jezer na polské straně hor prozrazují dávnou historii Krkonoš. Během silného ochlazení celé severní polokoule na začátku čtvrtohor se totiž ze Skandinávie téměř až k severnímu úpatí Krkonoš rozprostíral obrovský kontinentální ledovec. V jeho okolí panoval takový chlad (periglaciální klima), že se na svazích Krkonoš začaly tvořit místní ledovce a při své pouti do údolí modelovaly tvář hor. Závěry zaledněných údolí dostaly podobu hlubokých skalnatých amfiteátrů – ledovcových

karů – a v nižších částech získala zaledněná údolí – trogy – oblý tvar písmene U (např. Obří a Labský důl). Ledovce při své pouti navršily na mnoha místech v údolích hromady kamení, písku a hlíny – ledovcové morény. Ty někde tak dokonale přehradily údolí, že voda z tajícího ledu a sněhu vytvořila hluboká jezera. Malý a Velký Rybník na severních svazích Krkonoš, dosahující hloubky 7 a 24 metrů, jsou takovým svědectvím z dob ledových.

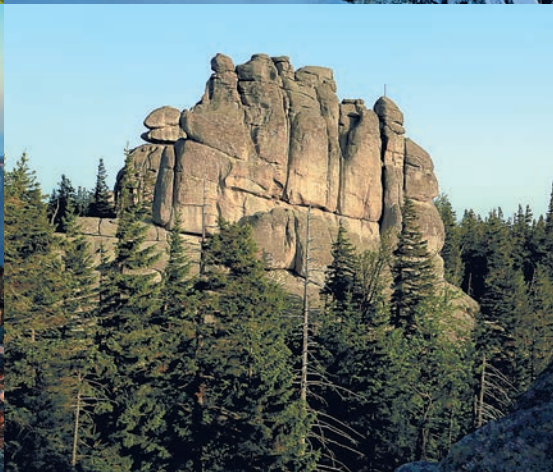

Skalní hrady na hřebenech hor

Mráz, led, voda a vítr modelovaly i nezaledněné hřebeny hor a na řadě míst tyto přírodní síly zanechaly svědectví své razance v podobě bizarně rozpukavých izolovaných žulových skal bočníkovitého tvaru – torů. Vznikaly ve dvou geologicky hodně odlišných etapách – v tropickém a vlhkém klimatu druhohor a následně pak v mrazivém klimatu na přelomu třetihor a ve čtvrtohorách, kdy se „vynořily“ nad povrch terénu poté, co voda a větrná eroze odtransportovaly okolní

méně odolné a více zvětralé horniny níže do údolí.

Zvláštní tvary torů byly pro naše předky bohatou studnicí inspirací, jak jednotlivé skály pojmenovat. K těm nejznámějším patří například Pielgrzymy (Poutníci) a Polední kámen nedaleko Velkého Rybníka, Dívčí a Mužské kameny, Violík, Tvarožník, Harrachovy kameny, Kukaččí skály a mnoho dalších dominant na obou hlavních hřebtech Krkonoš.

Svahy plné kamení

Nejvyšší svahy obou hlavních krkonošských hřbetů pokrývají nápadná kamenná moře, složená z balvanů rozmanitých tvarů a velikostí. Již z dálky poutají pozornost svým žlutozeleným barevným odstínem, za což mohou husté porosty drobných lišejníků na povrchu kamenů. Mezi nimi dominuje lišejník zeměpisný, jehož rozpraskaný povrch opravdu připomíná mapu. Proto se se mu říká i mapovník.

Kamenná moře, odborně zvaná periglaciální sutě, vznikala pod taktovkou mrazu a ledu především v dávných dobách ledových. Dešťová voda, zateklá do štěrbin

skal v mrazivém klimatu v předpolí ledovců, opakovaně mrzla, přičemž se její objem až o desetinu zvětšoval a ledové klíny si pak bez problémů dokázaly s tvrdou skálou poradit. Povrch žuly nebo svorů se pak postupně rozpadal a stále rozpadá na balvany všelijakých tvarů. Postupně tak vznikala nápadná kamenná a balvanová moře. Zatímco žula, která buduje Slezský

(pohraniční) hřbet, se rozpadá do spíše zaoblených balvanů a celý hřbet má výrazný oblý tvar, svory a křemence, které budují třeba masiv Sněžky a větší část Českého hřbetu, zvětřávají do drobných ostrohranných úlomků. Dobře je to patrné na tvaru Kozích hřbetů nebo Obřího hřebene, který se rozkládá východně od Sněžky.

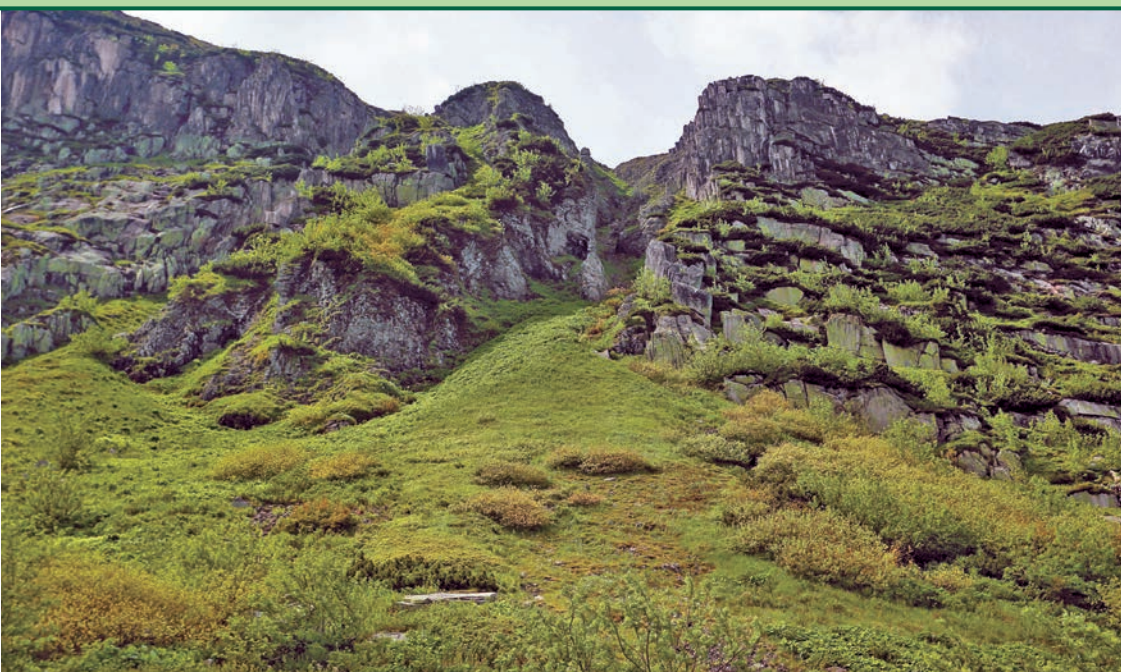
Krkonošské jámy

Přestože Krkonoše mají převážně oblé středohorské tvary, dostaneme-li se do kterékoli z patnácti krkonošských jam, kolébek dávných ledovců, obklopí nás pravá vysokohorská scenérie skalnatých srázů Úpské jámy, Studničních jam, jam Rybníků, Kotelních nebo Labských jam. Nejdramatičtější jsou však Sněžné jámy, dvojice ledovcových karů v západní části polských Krkonoš. Divoce rozeklané žulové skály spadají do hloubky přes 200 metrů, a protože se jámy nacházejí na severních stinných svazích hor, při úpatí strmých skalních stěn leží často i v pozdním létě mohutná sněhová pole,

podle kterých jámy získaly své jméno. Z vyhlídek při horním okraji jam lze rozpoznat klečí zarostlé ledovcové morény při dně Velké Sněžné jámy i několik malých ledovcových jezírek. Vnímavý pozorovatel si přitom jistě uvědomí, jak nápadný rozdíl je mezi strmostí a členitostí polské a české strany Krkonoš. Při průchodu stezkou po dně obou jam si budeme připadat jako v Tatrách či Alpách.

Vysoko ve svazích Malé Sněžné jámy se mezi žulovými stěnami nalézá tmavě zbarvená čedičová žíla, obohacující půdu o minerální živiny. V žádné turistické ani odborné příručce neschází zmínka

o tomto nejbohatším přírodním skvostu Krkonoš. Na rozdíl od jiných jam nemají Sněžné jámy žádný vodopád; nejbližší je až Kamieńczyk u Szklarské Poręby, který svou výškou 27 metrů patří společně s vodopádem Szklarky (přes 13 m) k nejatraktivnějším vodopádům na severních svazích hor.

Kozí hřbety

Výrazná linie horského hřbetu nad Svatým Petrem patří k trvalým dojmům návštěvníků tohoto známého horského střediska. V zimě silné větry ukládají v závětrří ostré hrany Kozích hřbetů tak mocné vrstvy sněhu, že bývá jen otázkou času, kdy se dostanou do pohybu a v podobě sněhových lavin se sesunou směrem do Dolu Bílého Labe nebo do Dlouhého dolu. Totéž se pravidelně děje na svazích masivu Luční hory, druhého nejvyššího vrcholu Krkonoš (1 555 m n.m.). Ve vlastním zájmu nepodceňujte toto zimní nebezpečí

Krkonoš. Na české a polské straně hor je evidováno více než 100 míst, kde pravidelně padají laviny. Obě výstupové cesty k Luční boudě jsou v zimě z důvodů lavinového nebezpečí uzavřeny. Sníh a laviny však zjevně nevadí nízkým keřům borovice horské – kleče, jejíž tmavě zelené husté porosty lemují balvanité sutě a příkré skalní srázy Kozích hřbetů. Křivolaké plazivé kmeny prozrazují Kozí hřbety mnohé o houževnatosti, s jakou dokáže tato borovice čelit drsným podmínkám v krkonošské tundře. Ve skrytu jejích keřů žije

rozmanitá společnost ptactva, drobných savců a čilého hmyzu. Střevlíček rezavý je dokonce pamětníkem dávných dob ledových. V té době pokrývala svahy Kozích hřbetů trvalá sněhová a ledová pole a Dlouhý důl modelovaly jen prudké horské bystřiny, sněhové a zemní laviny. Teprve v 16. století pronikli horalé až do těchto míst, založili osadu, v podzemí kutali měď, stříbro a železné rudy a údolí pod Kozími hřbety dostalo jinou podobu.

Kotel

Přijíždíte-li do Krkonoš, vaši pozornost určitě upoutá panorama hor, které se poprvé v celé své velikosti a nádheře objeví na Horkách u Staré Paky. Nejkrásnější výhled je odtud v jarním období, kdy se v pozadí probouzející se přírody vysoko tyčí ještě zasněžené hřebeny nejvyšších českých hor. Dominantou západních Krkonoš je Kotel (1 435 m n.m.), v jehož jihovýchodních svazích dávné ledovce vyhlodaly Velkou a Malou Kotelní jámu, dvojici ledovcových karů s pestrou

vysokohorskou přírodou. Nenechte si ujít pěší výstup po Masarykově horské silnici z Horních Míseček, při kterém nejlépe poznáte divoký ráz okolní krajiny. Při pěkném počasí se nabízejí daleké výhledy do České kotliny, kde upoutá zřícenina hradu Trosky a směrem západním pak masiv Ještědu, scénérie hlubokých skalnatých srázů obou jam, tmavě zelené porosty kleče na okolních svazích i starý bukový prales v údolí řeky Jizerky. V husté smrčíně poblíž pralesa je skryto Mechové jezírko – jediné ledovcové

jezíčko na české straně hor. Dvě černé siluety na severním okraji Velké Kotelní jámy jsou svědectvím z podstatně mladší doby. Poblíž Vrbatovy boudy stojí kamenná Mohyla Hanče a Vrbaty, připomínající sportovní tragédii během mezinárodních lyžařských závodů v roce 1913. Vzdálenější siluetou je tor Harrachových kamenů – bizarní žulové skály, připomínající rušnou geologickou historii, kdy mráz, vítr a led modelovaly nejvyšší hřebeny Krkonoš.

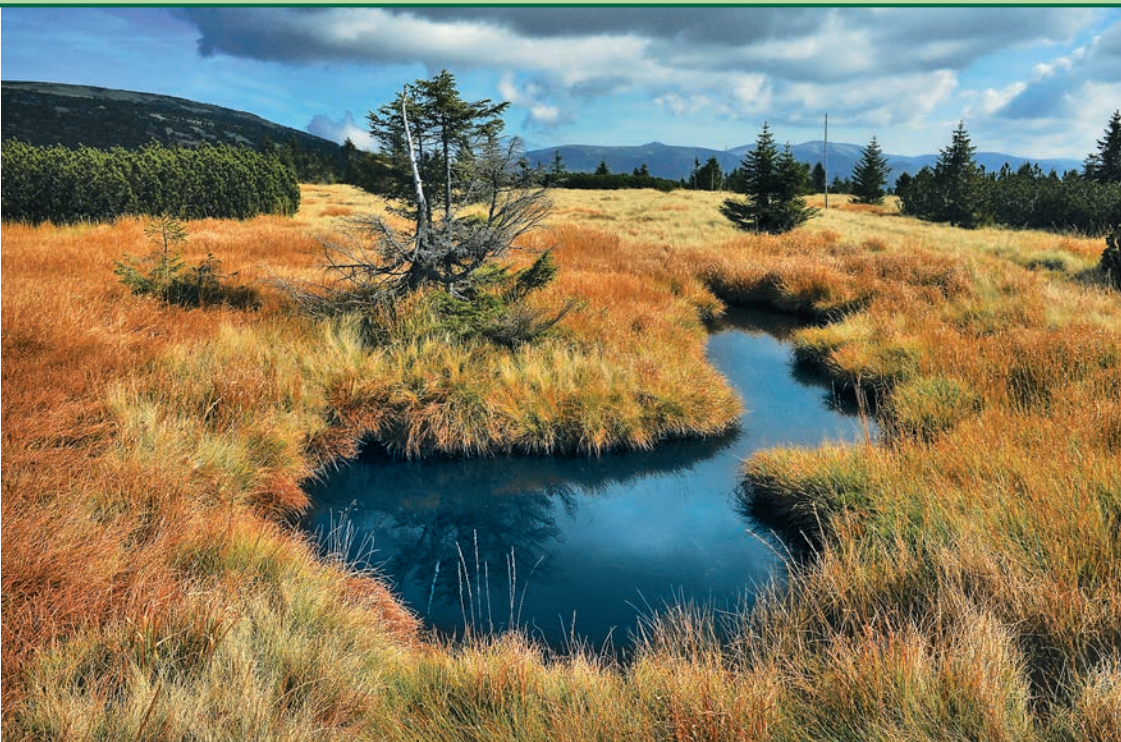

U pramene evropského veletoku

Uprostřed náhorní planiny na hřebenech západních Krkonoš se v nadmořské výšce 1 386,6 metru nachází jedno z poutních míst těchto hor – pramen největší české řeky Labe. Každoročně sem směřují kroky desetitisíců turistů, kteří si chtějí prohlédnout první metry nejznámější české řeky i erby 28 větších měst, kterými tento evropský veletok na své 1 062 km dlouhé pouti k Severnímu moři protéká, z toho 368 km na českém území.

Od Pramene Labe vedou turistické cesty k Labské boudě nebo k nedalekému skalnímu výchozu Violíku (1 472 m n.m.), který se tyčí na česko-polské hranici.

Už před pěti staletími vedla okolím Pramene Labe jedna z nejstarších zemských solných stezek, tzv. Česká stezka, spojující Čechy a Slezsko. V roce 1684 po ní putoval hradecký biskup Jan z Talmberku, aby pramen Labe vysvětil. Okolní jednotvárné žlutošedé smilkové louky ukrývají jinou pozoruhodnost Krkonoš – severská rašeliniště

na Pančavské louce. V dávné minulosti se až sem podél okrajů mohutného skandinávského ledovce rozšířila severská tundra a její vyslanci, například drobný ostružiník moruška, rašeliník Lindbergův, všivec sudetský nebo šídlo modré, tady jako svědci dávných dob ledových přežívají dodnes.

Na hranici dvou moří

Hluboká zalesněná údolí s kamenitými řečišti horských potoků a řek – takový je vzhled členitých českých Krkonoš, kde pramení nejen Labe a jeho hlavní přítok Bílé Labe, ale i řeka Úpa, Jizerka nebo Mumlava. Jenom Jizera zahajuje svoji klikatou pouť v rašeliništích sousedních Jizerských hor. Již po několika kilometrech se však nedaleko Harrachova spojuje s Mumlavou a modeluje jedno z nejromantičtějších říčních údolí Krkonoš – Jizerský důl.

Krátké příkré svahy polských Krkonoš odvodňují hlavně řeky Kamienna, Wrzosówka, Podgórna, Łomniczka, Łomnica a Jedlica. Jejich vody odtékají do Baltského moře, řeky na české straně směřují do Severního moře. Slezský (pohraniční) hřbet tak představuje rozvodí labské a oderské říční soustavy. Potoky a řeky jsou domovem mnoha horských živočichů a při troše štěstí a trpělivosti kolem nich může zahlédnout dva klenoty z ptačí říše – skorce vodního, který je zdatným potápěčem při hledání své potravy, a ledňáčka říčního. Ten trpělivě sleduje z vhodných míst nad vodou hemžení drobných rybek pod sebou a ve vhodnou chvíli se mění v rychlého a obratného rybáře.

Krkonošské vodopády

Vodopády jsou jako stříbrné stužky na svazích hor a patří k oblíbeným turistickým cílům. Krkonoše jsou našim nejbohatším pohořím na výskyt vodopádů. Po obou stranách hor jich je několik desítek, od těch nejznámějších, jako je Labský, Pančavský nebo Mumlavský vodopád, vodopády Kamieńczyku nebo Szklarky, přes méně známé a většinou v lesích skryté vodopády, kaskády a peřeje na řadě

horských potoků a říček. Malý Labský vodopád, peřeje a vodopády na Bílém Labi, Klínovém potoce, v Sedmidolí, v Modrém dole, v Těsném (Klauzovém) dole nad Janskými Lázněmi, to je jen drobná nápověda, kde všude je možné se těšit z přírodních scénérií, které vytváří prudce tekoucí voda horských bystřin v místech s různě odolným či vrstevnatým geologickým podložím. Každý z vodopádů

je originálním výtvozem svědčícím o rušné minulosti Krkonoš. Již samotné jejich názvy – Luční, Kotlový, Balvanový, Tetřeví, Lavinový, Morénový, Štolový, Jelení kaskáda či Honzův vodopád – prozrazují leccos z historie objevování a popisů těchto přírodních výtvořů našich nejvyšších hor. Unikátní prostředí v okolí

vodopádů, peřejí a skalnatých soutěsek doplňují na řadě míst Krkonoš i obří hrnce a kotle, které vznikají při víření drobných kamínků a zrněk písku na skalním podloží. Nejvíce jich je na řece Jizeře a obří kotle obdivují návštěvníci Mumlavského vodopádu.

V krkonošských zahrádkách

V závěru nejdelšího ledovcového údolí Krkonoš, Labského dolu, se turistům otevře neopakovatelná scenérie skalních amfiteátrů Harrachovy, Pančavské a Navorské jámy. Kdysi dávno tady pramenil mohutný ledovec a v síle mnoha desítek metrů zaplňoval Labské jámy. Dnes pokračují v jeho horotvorném díle sněhové laviny, které pravidelně sjíždějí po strmých svazích jam. Trvale bezlesé lavinové dráhy osídlila tak pestrá společnost keřů, bylin a živočichů, že již naši předci, kteří sem chodili sbírat léčivé byliny, začali těmto místům v krkonošských jámách říkat zahrádky (například Krakonošova a Čertova zahrádka v Obřím dole). Vůbec

nejbohatší přírodní lokalita na české straně hor se však nachází tady, v Pančavské jámě, a její název Schustlerova zahrádka bude navždy připomínat jednoho z nejvýznamnějších krkonošských badatelů. Geobotanik František Schustler byl první, kdo zpracoval (již v roce 1923!) návrh na zřízení Krkonošského národního parku. K vyhledávaným místům patří Pančavský vodopád, jehož stříbřitá voda spadá po žulových kaskádách do hloubky 148 metrů, aby se na dně jámy spojila

s meandrujícím Labem. O kilometr níže přitéká do Labe z levé strany Pudlava, jejíž 122 m vysoká soustava vodopádů a kaskád většinou pozornosti turistů uniká, neboť je částečně skrytá ve smrčinách. Rozhodně si však nenechte ujít podzimní návštěvu Ambrožovy vyhlídky nedaleko Pančavského vodopádu. Pohled na barevnou záplavu listů křivolakých dřevin na strmých lavinových srážech Labských jam patří k těm nejkrásnějším dojmům z Krkonoš.

V šeru horského pralesa

V nejvýchodnější části Krkonoš se vypíná 1033 metrů vysoký masiv Rýchor, odkud jsou za jasného počasí nádherné pohledy na panorama celých východních Krkonoš s dominujícím kuželem Sněžky. Pokud se sem však dostanete za deštivého nebo mlhavého počasí, zejména na podzim, nepřijdete zkrátka. To je ten pravý čas na vycházku do Dvorského lesa – staré bučiny na vrcholu Rýchor. Křivolaké kmeny starých buků jsou výmluvným svědectvím každoročního zápolení pralesa s prudkými větry a těžkými ledovými námrazami.

Již samotný výskyt buků v této nadmořské výšce je svým způsobem unikát. Torza starých kmenů pokrývají koberce mechů a plodnice chorošů a četné dutiny poskytují úkryt lesnímu ptactvu, mezi nimiž neschází křivka obecná, datel, strakapoud a různé sovy. Ještě dříve, než se zjara stačí zatáhnout zelené loubí staré bučiny, zazáří v jejím podrostu stovky květů

bledulí, sasaneek, dymnivek a česneků. Dvorskému lesu se někdy říká i prales. Původní krkonošské lesy takto mohly místy vypadat. Dvorský les sám, dříve obklopený horskými usedlostmi, které zčásti zanikly, však byl pastevním lesem. Do dnešní „pralesní“ podoby se vyvinul po upuštění od hospodářských zásahů.

Smrková tajga

Když při své pouti k hřebenům hor pronikneme svěže zeleným loubím horských bučin, obklopí nás přítmi smrkového pralesa, který na svazích hor připomíná tisíce kilometrů vzdálenou severskou tajgu. Je to zdánlivě chudý svět, neboť panství horských smrků jen vzácně doplňují jednotlivé jeřáby nebo horské javory. Při zemi se rozkládají jen koberce stínomilných trav, kapradin a mečů. Avšak i smrková tajga překypuje bohatstvím organismů, a tak se tichem zeleného šera nesou zvuky

křivek, pozoruhodných ptáků, jejichž hlavní potravou jsou semena smrkových šišek. Datel černý dokáže neomylně vyhledat svou potravu – larvy podkorního hmyzu – a na jeho přítomnost nás upozorní hluboké díry v kmenech starých smrků. Z větví prastarých smrků dříve splývaly chomáče lišejníků provazovek a vousatců, které v dobách nedávné imisní kalamity z krkonošských lesů téměř vymizely. Naštěstí se tyto citlivé indikátory čistého ovzduší do krkonošských lesů opět vracejí.

Horské smrčiny žijí svým životem, ke kterému patří i podkorní hmyz, zejména pak obávaný lýkožrout smrkový. I ten má však v přírodě národního parku své zákonité místo a tak nevnímejte občasné suché, odumřelé smrky jako zanedbání péče o zdejší přírodu. Naopak, příroda, nikoli lidé, by tady měla být tím hlavním hospodářem a vybrat si, co je pro ni nejvhodnější.

Tajemný svět rašeliníšť

Hory, to nejsou jen prudké svahy a skalní srázy s dravými bystřinami, ale i ploché sníženiny na hřebenech, kde se hromadí dešťová voda a rozprostírá houpavé království mechů rašeliníků. Je to svět tmavě zbarvených rašeliníštních jezírek, na jejichž hladinách se zrcadí bílé ochmýřené plodenství suchopýrů. V plochem sedle mezi Černou a Světlou horou v nadmořské výšce 1200 metrů se uprostřed nízkého smrkového lesa v průběhu několika tisíciletí vytvořilo hluboké rašeliníště, které je pozoruhodným přírodním archivem. Staré vrstvy hnědočerné mazlavé rašeliny totiž po dlouhá staletí dokonale konzervují pylová zrna různých rostlin a odborníkům

tak poskytují jedinečná svědectví, jak vypadala naše krajina před tisíci lety. Přestože je rašeliniště přísně chráněné, po jeho obvodu prochází naučná stezka, která vám zvláštní svět lesních rašelinišť přiblíží. Při troše štěstí byste mohli slyšet a snad i vidět tokající tetřívky a potěšit se pohledem na záplavu bílých hlaviček suchopýrů či miniaturní keřičky kyhanky sivolisté a klikvy drobnoplodé. Torza starých suchých smrků tady výjimečně nejsou svědectvím

neblahého vlivu imisí, ale zcela přirozenou kulisou živého rašeliniště, které při svém rychlém růstu nedá stromům žádnou šanci na dlouhodobé přežití. V sedle pramení i známý Černohorský potok, který se o kus níže řítí zeleně omšelým skalnatým korytem a vytváří neobyčejně romantické scénérie Klauzového dolu. Jeho návštěva v podzimních měsících poskytuje neobyčejné prožitky při vnímání pestrobarevných galaxií vířících listů v hlubokých tůních potoka.

Panství větru a mrazu na hřebenech hor

Člověk bývá na hřebenech hor jen krátkodobým návštěvníkem, a tak se dokáže na pár hodin smířit s nepřízní horského klimatu. Avšak stálí obyvatelé lišejníkové tundry se museli na drsný život na hřebenech hor dobře připravit. Lodyžky drobných mechů a lišejníků dokážou přežít i v prudkém větru a na povrchu promrzlé půdy, žlutě kvetoucí jestřábníky se chrání hustým porostem stříbřitých chloupků na povrchu listů a lodyh a řídké trsy trav se přidržují houževnatými kořeny v prohlubních mezi kameny. Svět dvou-, čtyř-, šesti- a osminohých živočichů nachází dobrý úkryt a prostředí k přežití v hlubokých balvanitých sutích, nebo se tady objeví

jen na několik krátkých týdnů, kdy horské léto vrcholí. Kamenitý povrch lišejníkové tundry nese unikátní podpis dlouhodobého působení mrazu a ledu, dvou přírodních sil, které na nejvyšších vrcholcích Krkonoš vytvořily pozoruhodné kamenné obrazce v podobě kamenných mnohoúhelníků, brázd, solif ukčních valů a kryoplanačních teras. Krkonošská tundra tak mnohem více připomíná vzdálenou krajinu Skandinávie než krajinu středoevropských pohoří.

Krkonoše jsou skutečným a unikátním ostrovem severské tundry uprostřed Evropy a těžko bychom hledali jejich obdobu v okolních horách střední Evropy.

Roubenky a jejich obyvatelé

Generace našich předků dobývaly metr po metru stále vyšší místa našich hor. Po několik staletí se to projevovalo i ve vzhledu Krkonoš. Člověk tady vytvářel zvláštní kolorit horské krajiny. Ten je jedinečný a neopakovatelný. Jiná krajina nás obklopí v Alpách, jiná na Šumavě nebo v Jeseníkách. Pro krkonošskou krajinu je to svébytná mozaika horských lesů a bezlesých lučních enkláv s pestrobarevnou mozaikou květnatých horských luk a především s půvabnou architekturou horských stavení – krkonošských roubenek. Z jejich

podoby vyzařuje skromnost a pokora, neboť drsné horské prostředí ovlivňovalo po všech stránkách dennodenní život horalů. Na slohu starých roubenek, umístění jejich oken a dveří dobře chráněných před větrem a sněhem nebo na střešních vikýřích pro snadný transport sena nezbývá než obdivovat, jak dokonalými znalci horské přírody naši předci museli být a s jakou precizností uměli svá obydlí na svazích hor umístit. Přes mnohé necitlivé zásahy do svérázné architektury krkonošských horských obydlí zůstala na četných místech

Krkonoš původní historická zástavba, zasluhující naši pozornost, ale i péči. Tak tomu je například ve Valteřicích, Štěpanicích, Křížlicích, v Mrklově, na Benecku, v Buřanech, v Pasekách nebo na polské straně hor v Borowici, Bukowci, Jagniątkówě, Michałowicích či v Sosnowce. Tam všude kulturní dědictví našich předků žije dál a mělo by nám být příkladem harmonického soužití člověka s horskou přírodou.

Dědictví předků

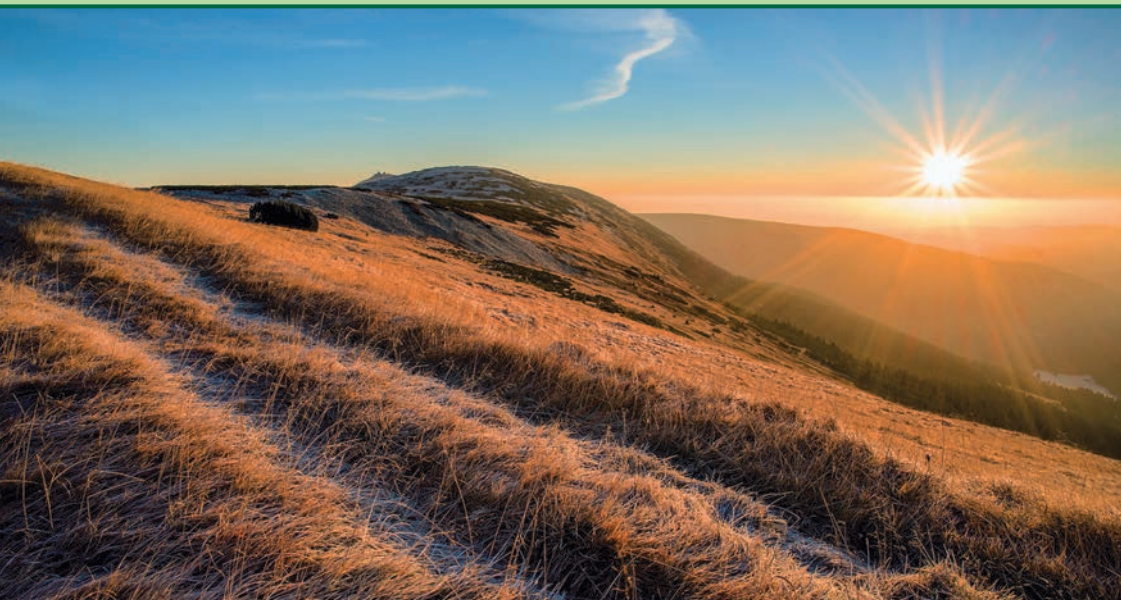
Přes malou rozlohu a nízkou nadmořskou výšku patří Krkonoše mezi nejnavštěvovanější pohoří Evropy a svým většinou přesahují mnohá vyšší pohoří zvukných jmen. Je to krajina, jejíž přírodní rozmanitost nemá v okolních středoevropských horách obdobu. Je to však i krajina s nesmírně bohatou historií, kulturou i vlastním hospodářským životem, kde zejména turistický ruch představuje dnes pro místní obyvatele hlavní a perspektivní zdroj obživy. Má-li však zůstat skutečně zdrojem perspektivním, nesmí měnit přírodní, historické i kulturní hodnoty Krkonoš.

Záchrana atraktivního horského prostředí proto nespočívá jen v péči o rostliny, živočichy či pozoruhodné výtvary větru, mrazu, ledu nebo vody, tedy v péči o přírodní bohatství, které se vyvíjelo bez našeho přičinění po dlouhé statisíce let. Je třeba vnímat a starat se i o kulturní dědictví, které v horské krajině zanechaly generace našich předků. Svět hor je bohatou pokladnicí příběhů, které vyprávějí o křehkém a proměnlivém vztahu člověka k horské přírodě. Z takové pokladnice je třeba vždy brát jen s mírou a rozumem.

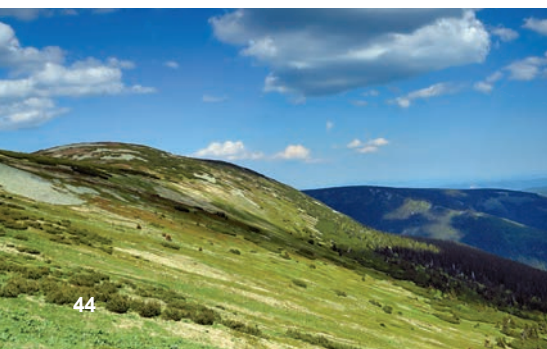

Národní park na hranici

Krkonoše tvoří přírodní severní hranici mezi Českou republikou a Polskem. Již od roku 1963 (na polské straně dokonce od roku 1959) má téměř celé pohoří o rozloze přibližně 640 km² status národního parku (454 km² na české a 185 km² na polské straně). Pro své unikátní přírodní bohatství, krajinné krásy, snadnou dostupnost a širokou nabídku turistických a rekreačních možností patří tento přeshraniční národní park mezi nejnavštěvovanější v Evropě. Je to pohoří plné svědectví o dávných přírodních událostech, které formovaly

tuto část našeho kontinentu. Zároveň však poloha Krkonoš uprostřed Evropy předurčovala, že zde člověk krok za krokem horskou přírodu podroboval a měnil její tvář a vytvořil tak z nejvyšších českých hor území plné svědectví o vzájemném soužití člověka a horské přírody. Krkonoše představují v pravém slova smyslu národní kulturní dědictví českého a polského národa a status národního parku a bilaterální biosférické rezervace UNESCO je nezbytným předpokladem zachování tak výjimečných hodnot.

KRKONOŠSKÝ NÁRODNÍ PARK

Kouzlo Krkonoš

Vydala Správa Krkonošského národního parku v roce 2020

Text: © Jan Štursa

Fotografie: © Kamila Antošová, Petra Doležalová, Radek Drahný,
Tomáš Koblížek, Pavel Musil, Zdeněk Patzelt, Ondřej Prosický,
Richard Stehlík, Jan Vaněk

© 2020, Správa Krkonošského národního parku,
Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí

Vytištěno na recyklovaném papíře.

ISBN 978-80-7535-096-1

ŠTURSA, Jan. KRKONOŠSKÝ NÁRODNÍ PARK: Kouzlo Krkonoš. 2.
Vrchlabí: Správa KRNAP, 2019. ISBN 978-80-7535-096-1.

NEPRODEJNÉ.

112

SOS

150

HASIČI

155

LÉKAŘ

158

POLICIE

602 448 338 nebo **1210**

(+48) 985 nebo **601 100 300**

HORSKÁ SLUŽBA (CZ) / GOPR (PL)